

СИСТЕМИ РАДІОПРОТИДІЇ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	17
Спеціальність	
Освітня програма	
Статус дисципліни	Нормативна
Форма навчання	заочна/дистанційна
Рік підготовки, семестр	1 курс, осінній семестр
Обсяг дисципліни	5 кред. 150 год. (Лекц. 10 год, Лаб. 4 год, СРС. 136 год)
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Екзамен/МКР/ДКР
Розклад занять	
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор: к.т.н., доцент Катін Павло Юрійович, pv72ka@gmail.com , моб. +38(098)202-08-11 Лабораторні: к.т.н., доцент Катін Павло Юрійович,
Розміщення курсу	

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати. Метою вивчення дисципліни (кредитного модуля) «Системи радіопротидії» є надання студентам знань і навиків для самостійного вивчення принципів роботи існуючих і перспективних систем радіопротидії та їх практичного застосування.

Предметом навчальної дисципліни (модуля) є радіотехнічні системи, технічні засоби і системи радіопротидії.

Вивчення дисципліни (кредитний модуль) дозволяє студентам:

- використовувати математичний апарат для опису і аналізу сигналів і радіо завад у часовій і частотній областях;
- визначати вплив радіо завад на складові радіотехнічних систем і способи захисту від них;
- методи і засоби виявлення джерел радіо завад, радіопротидії і захисту радіотехнічних систем.

Програмні результати дисципліни (модуля) дозволяють:

- використовувати фундаментальні знання для інженерних розрахунків з питань радіопротидії;*
- застосовувати спектральний метод для опису корисних сигналів і радіо завад, проводити аналіз і вимірювання;*
- знати та застосовувати відповідні методи і засоби для виявлення радіо завад;*
- знати теоретичні основи і основи застосовування технічних засобів радіопротидії;*
- знати та вміти будувати схему захисту радіотехнічних систем;*
- знати принципи використання новітніх технологій у галузі радіопротидії.*

Компетенції, відповідно ПОЗ.

ПРН 8 Поєднувати застосовування сучасних методів для розроблення енергозберігаючих пристроїв з мінімальним рівнем випромінювання, що забезпечують безпеку життєдіяльності людей та їхній захист від можливих наслідків електромагнітного випромінювання.

.ПРН 17 Виконувати обрахунки параметрів сигналів та процесів радіотехнічних комп'ютеризованих систем, аналізувати втрати при поширенні сигналу у навколишньому просторі на основі спеціального програмного забезпечення та технологій машинного навчання.

ПРН 18 Виконувати підготовку технічного завдання для проектування радіотехнічних комп'ютеризованих систем, з урахуванням вимог замовника проекту.

ПРН 22 Визначати структуру систем радіопротидії відповідно до цільового призначення, розраховувати зони подавлення ліній безпосереднього радіозв'язку та радіолокаційних систем, розв'язувати типові задачі щодо прикриття об'єктів активними завадами.

ПРН 23 Розробляти структуру та визначати основні параметри сучасних цифрових радіолокаційних систем у відповідності до вимог їх функціонального призначення.

ФК3 Здатність до системного мислення, вирішення задач розробки, оптимізації та удосконалення структурних елементів радіотехнічних систем.

ФК7 Здатність демонструвати та застосовувати на практиці знання методів моделювання динамічних систем, оцінки ефективності радіотехнічних систем.

ФК21 Здатність аналізувати вразливість радіоелектронних засобів, оцінювати ефективність завад, прогнозувати вплив завад на радіоелектронні системи, комплексно застосовувати системи радіопротидії, проводити системно-інформаційний аналіз процесу радіопротидії.

ФК22 Здатність застосовувати методи, способи і алгоритми цифрової обробки радіолокаційної інформації в сучасних радіолокаційних системах.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Успішне вивчення дисципліни (кредитного модуля) ґрунтується на дисциплінах: "Гібридні та монолітні інтегральні пристрої мікрохвильового діапазону", "Сучасні радіонавігаційні системи та комплекси", "Радіолокаційні системи з цифровою обробкою сигналів".

Отримані під час засвоєння дисципліни (залікового модуля) теоретичні знання та практичні навички необхідні для розробки магістерської дисертації.

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Теоретичні засади систем радіопротидії. (Фундаментальні елементи і спектральний метод)

Тема 2. Методи і засоби виявлення радіо завад.

Тема 3. Системи і засоби радіопротидії.

Тема 4. Особливості методів і засобів радіопротидії радіолокаційних систем.

Тема 5. Методи і засоби захисту радіолокаційних систем

Тема 6. Особливості методів і засобів радіопротидії бездротових систем передачі інформації.

Тема 7. Методи і засоби захисту бездротових систем передачі інформації.

Тема 8. Особливості методів і засобів радіопротидії радіокерованих рухомих об'єктів.

Тема 9. Перспективи розвитку систем радіопротидії.

Екзамен

4. Навчальні матеріали та ресурси

Базова література:

1. Основи теорії електронних кіл: Підручник (друге видання: доопрацьоване і доповнене) / Ю.Я. Бобало, Б.А. Мандзій, П.Г. Стахів, Л.Д. Писаренко, Ю.І.Якименко; За ред. проф. Ю.І. Якименка. – Київ: Видавництво Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”, 2011. – 332 с. ISBN 978-966-622-481-4
<https://lpnu.ua/sites/default/files/2015/6/10/news/9653/tytlzmist.pdf>
2. Форкун Я. Б., Глебов М.Л.. Конспект лекцій з курсу «Теорія електричних та магнітних кіл» (для студентів усіх форм навчання спеціальності 151 – Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології) / – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, – 2017. – 124 с.
3. Сигналы и процессы в радиотехнике. Ч. 4. Статистическая радиотехника. Конспект лекций / Сост. А. С. Макаренко, С. Н. Литвинцев. — К. : НТУУ «КПИ», 2012. — 104 с.
4. Методичні вказівки до лабораторних робіт з дисципліни "Радіотехнічні кола і сигнали" для студентів спеціальності "Радіотехніка". Частина III // Укл. Ф.Д. Любич, Ю.Г. Кулешов, О.С. Макаренко. — К.: КПІ, 1993. — 36 с.

Додаткова література:

1. *Electronic Warfare and Radar Systems Engineering Handbook* by Avionics Department. OCTOBER 2013 NAVAL AIR WARFARE CENTER WEAPONS DIVISION POINT MUGU, CA 93042
2. *ELECTRONIC WARFARE FUNDAMENTALS. Det 8, ACC TRSS 4349 Duffer Drive, Ste 437. Nellis AFB NV 89191-700.*

Навчальний контент

1. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента) 14 год.

№.	Тип занять	Опис змісту заняття
Тема 1. Теоретичні засади систем радіопротидії.		
1	Лекція 1. Фундаментальні засади систем радіопротидії.	Характеристики типових сигналів радіотехнічних систем Особливості будови радіолокаційних систем і систем бездротової передачі інформації.
2	Лабораторна робота 1.	Розрахунок спектру радіо завади і спектру корисного сигналу.
Тема 2. Методи і засоби виявлення радіо джерел випромінювання.		
3	Лекція 2. Теоретичні засади методів і засобів виявлення	Призначення і основні задачі виявлення радіо джерел. Теорія оптимального виявлення сигналів.

	<i>радіо джерел.</i>	<i>Види сигналів.</i>
4=	<i>Лабораторна робота 2.</i>	<i>Моделювання радіо завади і корисного сигналу з використанням прикладного програмного забезпечення.</i>
<i>Тема 3. Системи і засоби радіопротидії.</i>		
5=	<i>Лекція 3. Системи і засоби радіопротидії на основі активних перешкод</i>	<i>Загальні відомості про активні завади. Активні завади радіотехнічними системами (РТС) що працюють у режимі супроводження по напрямку. Активні завади РТС, що працюють у режимі супроводження по дальності і по швидкості.</i>
<i>Тема 4. Особливості методів і засобів радіопротидії радіолокаційним системам.</i>		
6=	<i>Лекція 4. Особливості роботи і будови радіолокаційних систем</i>	<i>Види і класифікація радіолокаційних систем. Основи будови радіолокаційних систем. Особливості формування, прийому і обробки сигналів в радіолокаційних системах.</i>
7==	<i>ДКР</i>	<i>Дослідження впливу радіозавади на модель радіотехнічної системи.</i>
<i>Midterm Test</i>		
<i>Тема 5. Методи і засоби захисту радіолокаційних систем.</i>		
8=	<i>Лекція 5. Загальні відомості о методах і засобах захисту радіолокаційних систем.</i>	<i>Класифікація методів і засобів захисту радіолокаційних систем. Компенсація радіоперешкод. Захист приймальних каналів від перевантаження. Частотна селекція.</i>
<i>Тема 6. Особливості методів і засобів радіопротидії бездротових систем передачі інформації.</i>		
<i>Тема 7. Методи і засоби захисту бездротових систем передачі інформації</i>		
9==	<i>МКР</i>	<i>Моделювання роботи бездротової системи передавання інформації та дослідження впливу радіо завад.</i>
<i>Тема 8 Особливості методів і засобів радіопротидії радіокерованих рухомих об'єктів.</i>		
<i>Тема 9. Перспективи розвитку систем радіопротидії</i>		

Екзамен

6. Самостійна робота студента/аспіранта

6.1 Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента) самостійна робота студента над темами (36 годин)

Дисципліна ґрунтується на самостійних підготовках до аудиторних занять на теоретичні та практичні теми.

№.	Напрямок самостійної роботи	Опис змісту, література і кількість годин
<i>Тема 1. Теоретичні засади систем радіопротидії.</i>		
1	<i>Спектральний метод опису сигналів і завад</i>	<i>Амплітудо-частотний і фазо-частотний спектр послідовності прямокутних відео і радіоімпульсів. Спектр амплітудно-модульованого сигналу. Застосування інтегралу Фур'є для розрахунку спектру сигналів. Спектр корисного сигналу радіотехнічних систем і спектр радіо завад [1-5], 2 год.</i>
<i>Тема 2. Методи і засоби виявлення радіо джерел випромінювання.</i>		
2	<i>Технічні рішення методів і засобів виявлення радіо джерел.</i>	<i>Розділення сигналів. Вимірювання частоти сигналів. Визначення напрямку на джерела випромінювання. Визначення місця знаходження джерела випромінювання [1-5], 2 год.</i>
3		<i>Розрахунок спектру радіо завади і спектру корисного сигналу ч 2 [1-5] 2 год.</i>
<i>Тема 3. Системи і засоби радіопротидії.</i>		
4	<i>Системи і засоби радіопротидії пасивного і комплексного типу.</i>	<i>Загальні відомості про пасивні і комплексні засоби постановки завад. Пасивна радіопротидія з використанням дипольних відбивачів, хибних об'єктів, пасивного радіоперевипромінювання. Зміна властивостей середовища розповсюдження радіохвиль [1-5], 2 год.</i>
<i>Тема 4. Особливості методів і засобів радіопротидії радіолокаційним системам.</i>		

5	<i>Особливості радіозавод для радіолокаційних систем</i>	<i>Активні завади радіолокаційних систем. Пасивні завади радіолокаційних систем. Перспективи розвитку постановки завад для радіолокаційних систем [1-5], 2 год.</i>
<i>Midterm Test</i>		
<i>Тема 5. Методи і засоби захисту радіолокаційних систем.</i>		
6	<i>Лекція 10. Технічна реалізація методів і засобів захисту радіолокаційних систем.</i>	<i>Поляризаційна селекція як спосіб захисту від активних завад. Просторова селекція корисного сигналу. Амплітудна селекція. Часова селекція [1-5], 2 год.</i>
7		<i>Моделювання роботи радіолокаційної станції та дослідження впливу радіо завад Ч 1 [1-5], 2 год.</i>
<i>Тема 6. Особливості методів і засобів радіопротидії бездротових систем передачі інформації.</i>		
8	<i>Лекція 7. Особливості роботи і будови сучасних бездротових систем передавання інформації.</i>	<i>Види і класифікація бездротових систем передавання інформації. Основи будови бездротових систем передавання інформації. Особливості формування, прийому і обробки сигналів в системах [1-5], 2 год.</i>
9	<i>Лекція 8. Особливості радіозавод для сучасних бездротових систем передавання інформації.</i>	<i>Активні завади сучасних бездротових систем передавання інформації. Пасивні завади сучасних бездротових систем передавання інформації. Перспективи розвитку постановки завад [1-5], 2 год.</i>
10		<i>Моделювання роботи радіолокаційної станції та дослідження впливу радіо завад Ч 2[1-5], 2 год.</i>
<i>Тема 7. Методи і засоби захисту бездротових систем передачі інформації</i>		
11	<i>Лекція 13. Загальні відомості о методах і засобах захисту сучасних бездротових систем передавання інформації.</i>	<i>Класифікація методів і засобів захисту сучасних бездротових систем передавання інформації. Компенсація радіоперешкод. Захист приймальних каналів від перевантаження. Частотна селекція[1-5], 2 год.</i>
12	<i>Лекція 14. Технічна реалізація методів і</i>	<i>Організаційні заходи для захисту інформації від активних перешкод [1-5], 2</i>

	<i>засобів захисту сучасних бездротових систем передавання інформації.</i>	<i>год.</i>
<i>Тема 8 Особливості методів і засобів радіопротидії радіокерованих рухомих об'єктів.</i>		
<i>13</i>	<i>Лекція 7. Особливості роботи і будови сучасних радіокерованих рухомих об'єктів.</i>	<i>Види і класифікація сучасних радіокерованих рухомих об'єктів. Основи будови системи управління і передачі інформації сучасних радіокерованих рухомих об'єктів. Особливості формування, прийому і обробки сигналів в сучасних радіокерованих рухомих об'єктів[1-5], 2 год.</i>
<i>14</i>	<i>Лекція 16. Загальні відомості о методах і засобах захисту сучасних радіокерованих рухомих об'єктів.</i>	<i>Класифікація методів і засобів захисту радіокерованих рухомих об'єктів. Компенсація радіоперешкод. Захист приймальних каналів від перевантаження. Частотна селекція [1-5], 2 год.</i>
<i>15</i>		<i>Моделювання роботи радіокерованого рухомого об'єкту та дослідження впливу радіо завад [1-5], 2 год.</i>
<i>Тема 9. Перспективи розвитку систем радіопротидії</i>		
<i>16</i>	<i>Лекція 17. Види архітектури і технологій сучасних радіотехнічних систем.</i>	<i>Види перспективних радіолокаційних систем. Перспективи розвитку бездротової передачі інформації. Перспективи розвитку систем радіо керування рухомими об'єктами [1-5], 2 год.</i>
<i>17</i>	<i>Лекція 18. Тенденції розвитку систем радіопротидії.</i>	<i>Фінальний огляд матеріалу. Висновки. Перспективи розвитку технологій створення радіо завад і захисту від них. Створення прототипів технічних рішень для захисту РТС від завад. [1-5], 4 год.</i>

6.2 Підготовка до аудиторних (100 годин)

№	Напрямок самостійної підготовки	Кількість годин	Література
1	Підготовка до лекції 1	10	1-5
2	Підготовка до ЛР 1	10	1-5
3	Підготовка до лекції 2	10	1-5
4	Підготовка до лекції 3	10	1-5
5	Підготовка до ЛР 2	10	1-5
6	Підготовка до лекції 4	10	1-5
7	Підготовка до лекції 5	10	1-5
8	Підготовка ДКР	15	1-5
9	Підготовка МКР	15	1-5

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Відвідування лекційних занять є обов'язковим. В умовах особливого стану питання щодо відвідування лекційних занять і інших аспектів політики може бути змінено.

Відвідування занять комп'ютерного практикуму може бути епізодичним та за потреби консультації/захисту робіт комп'ютерного практикуму.

Правила поведінки на заняттях: активність, повага до присутніх, відключення телефонів.

Дотримання політики академічної доброчесності.

Правила захисту робіт комп'ютерного практикуму: роботи повинні бути зроблені відповідно до поставлених задач та згідно з варіантом.

Правила призначення заохочувальних та штрафних балів є наступними. Заохочувальні бали нараховуються за:

- точні та повні відповіді в опитуваннях за матеріалами лекцій (максимальна кількість балів за опитування - 3 бали).

Студенти мають можливість отримати знання з окремих тем та розділів навчальної дисципліни на навчальних курсах платформи Coursera (<https://www.coursera.org>), Prometheus (<https://prometheus.org.ua>) та ін., у якості змішаного чи додаткового навчання згідно Положення про визнання в КПІ ім. Ігоря Сікорського результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті (<https://osvita.kpi.ua/node/179>).

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Протягом семестру студенти виконують 5 комп'ютерних практикумів. Максимальна кількість балів за кожний комп'ютерний практикум: 10 балів.

Бали нараховуються за:

- якість виконання комп'ютерного практикуму: 0-5 бали;

- відповідь під час захисту комп'ютерного практикуму: 0-3 бали;
- своєчасне представлення роботи до захисту: 0-2 бали.

Критерії оцінювання якості виконання:

- 5 бали – робота виконана якісно, в повному обсязі;
- 4 бали – робота виконана якісно, в повному обсязі, але має недоліки;
- 3 бали – робота виконана в повному обсязі, але містить незначні помилки;
- 2 бали – робота виконана в повному обсязі, але містить суттєві помилки;
- 0 балів – робота виконана не в повному обсязі.

Критерії оцінювання відповіді:

- 3 бали – відповідь повна, добре аргументована;
- 2 бали – відповідь вірна, але має недоліки або незначні помилки;
- 1 бал – у відповіді є суттєві помилки;
- 0 балів – немає відповіді або відповідь невірна.

Критерії оцінювання своєчасності представлення роботи до захисту:

- 2 бали – робота представлена до захисту не пізніше вказаного терміну;
- 0 балів – робота представлена до захисту пізніше вказаного терміну.

Максимальна кількість балів за виконання та захист комп'ютерних практикумів:

10 балів × 5 комп. практ. = 50 балів.

Протягом семестру на лекціях відбуваються **опитування за темою поточного заняття**.

Максимальна кількість балів за всі опитування: 3 бали. Кількість **опитування за темою поточного заняття** для одного студента є необмеженою.

Завдання на **модульну контрольну роботу** складається з 3 теоретичних та 2 практичних запитань. Відповідь на кожне запитання оцінюється 10 балами.

Критерії оцінювання кожного запитання контрольної роботи:

- 9-10 балів – відповідь вірна, повна, добре аргументована;
- 7-8 балів – відповідь вірна, розгорнута, але не дуже добре аргументована;
- 5-6 балів – в цілому відповідь вірна, але має недоліки;
- 3-4 балів – у відповіді є незначні помилки;
- 1-2 бали – у відповіді є суттєві помилки;
- 0 балів – немає відповіді або відповідь невірна.

Максимальна кількість балів за модульну контрольну роботу:

10 балів × 5 запитань = 50 балів.

Рейтингова шкала з дисципліни дорівнює:

$R = R_c = 50 \text{ балів} + 50 \text{ балів} = 100 \text{ балів}$.

Календарний контроль: проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.

На першій атестації (8-й тиждень) студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг не менше 15 балів (50 % від максимальної кількості балів, яку може отримати студент до першої атестації).

На другій атестації (14-й тиждень) студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг не менше 20 балів (50 % від максимальної кількості балів, яку може отримати студент до другої атестації).

Семестровий контроль: залік

Умови допуску до семестрового контролю:

При семестровому рейтингу (R_c) не менше 60 балів та зарахуванні усіх робіт комп'ютерного практикуму, студент отримує залік «автоматом» відповідно до таблиці (Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою). В іншому разі він має виконувати залікову контрольну роботу.

Необхідною умовою допуску до залікової контрольної роботи є виконання і захист комп'ютерного практикуму.

Якщо студент не погоджується з оцінкою «автоматом», то може спробувати підвищити свою оцінку шляхом написання залікової контрольної роботи, при цьому його бали, отримані за семестр, зберігаються, а з двох отриманих студентом оцінок виставляється краща («м'яка» система оцінювання).

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Для роботи можуть бути використані різні операційні системи за бажанням студента і по узгодженню з викладачем.

У випадку бажання студента використовувати у комп'ютерному практикумі інші мови програмування або технології вони можуть бути включені як додатковий елемент у базову архітектуру розподіленого веб-застосунку.

Дистанційний курс навчальної дисципліни - <https://do.ipk.kpi.ua/course/view.php?id=6925>

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцент, к.т.н., доцент, Катін Павло Юрійович

Ухвалено кафедрою протокол №06/23 від 22.06.2023

Погоджено методичною комісією факультету/ІНІ (протокол № 06-2023 від 29.06.2023)